

Enkele ervaringen met *vogels* in mijn natuurtuin

Ger Londo

Het aantrekkelijke van een natuurtuin bij je huis is dat je dagelijks – het hele jaar door – allerlei waarnemingen in de planten- en dierenwereld kan doen. Daardoor beleef je van alles wat je elders ontgaat. Want wie neemt er in de natuur waar wat er bijvoorbeeld met de bessen van de Gelderse roos gebeurt?

Vogels en de bessen van de Gelderse roos

In mijn tuin gebeurde met die bessen meestal heel weinig. In de meeste winters bleven de bessen onaangeroerd en zaten ze omstreeks de bloei in het volgende voorjaar nog aan de struiken. Alleen in strenge winters, meestal tijdens sneeuw, kwamen er kramsvogels op af. Als dan een groep van die vogels neerstreek, was het met de bessen gauw gebeurd.

Andere vogels schijnen de bessen niet aantrekkelijk te vinden. Soms zag ik merels in het voorjaar wel eens aan de verschroepelde bessen pikken; kennelijk waren de bessen in de loop van de winter lekkerder geworden.

Door dit algemene beeld van jaar tot jaar was ik dan ook verrast toen ik in september 1997 een houtduif en een merel in de Gelderse roos bezig zag die zich iedere dag tegoed deden aan de bessen. Begin oktober zat er haast geen bes meer aan! Ook de vorige herfst van 1998 deed zich dat voor en ik ben benieuwd wat er dit najaar gebeurt. De Gelderse roos in mijn tuin staat al meer dan dertig jaar bessen te produceren en zowel de merel als de houtduif komen hier in de omgeving algemeen voor. Ze broeden regelmatig in of vlakbij de tuin. Waarom aten ze die bessen vroeger nooit in het najaar?

Houtduiven en pinksterbloemen

Houtduiven hebben een gevarieerd dieet. Ze eten niet alleen bessen en andere vruchten of zaden, maar ook kruidachtige planten. Dat merkte ik pas voor het eerst in een van mijn graslandjes waar veel pinksterbloemen groeien. In de eerste paar jaren bloeiden die volop, maar daarna veel minder. Uit nauwkeurige observatie bleek dat houtduiven daarvan de oorzaak zijn. Die scharrelen regelmatig door het grasland en pikken daaruit de pinksterbloemen, niet alleen blaadjes maar ook jonge stengels met bloemknoppen. De planten zelf blijven algemeen aanwezig, maar bloei is plaatselijk een zeldzaam verschijnsel geworden. Pinksterbloemen komen in mijn tuin nog het beste in bloei in de wat ruigere delen waar ze waarschijnlijk minder opvallen en op plekken waar ze altijd al schaarser voorkomen; daar wordt het grasland niet regelmatig door houtduiven bezocht.

Het meest intensief 'grazen' ze trouwens in het gazon waar zeer veel pinksterbloemen groeien. De verspreiding van de soort gaat daar vegetatief via het grasmaaien en afharken. Uit de afgesneden blaadjes en bladfragmenten die op de grond blijven liggen, ontwik-

kelen zich bij vochtig weer nieuwe plantjes.

Op zich is het niet zo verwonderlijk dat houtduiven pinksterbloemen eten. Ze zijn namelijk ook gek op kool, eveneens een kruisbloemige.

Vlaamse gaai en eikels

Het is algemeen bekend dat de Vlaamse gaai de belangrijkste verspreider van de eik is. De wetenschappelijke naam is niet voor niets *Garrulus glandarius*, het tweede deel van de naam afgeleid van glans hetgeen eikel betekent. Maar wie heeft dat ooit zelf gezien? In mijn tuin heb ik daar leuke waarnemingen over gedaan.

Vlakbij de tuin staat langs de weg een aantal oude zomereiken. Wanneer de eikels rijp zijn, zie ik regelmatig een Vlaamse gaai die in het grasland eikels begraaft, voorbestemd tot wintervoorraad. De plekken waar hij eikels begroef, heb ik eens aangetekend. In het volgende voorjaar kwamen op diverse van deze plekken jonge eikjes op!

In alle graslandjes (op verschillende grondsoorten) van mijn natuurtuin slaan regelmatig eikjes op en ik denk dat die allemaal zijn voortgekomen uit door Vlaamse gaaien begraven en 'vergeten' eikels. Als ik het grasland niet jaarlijks zou hebben gemaaid, had zich dat al lang tot een bosje ontwikkeld waarin de eik een belangrijk aandeel zou hebben.

Vogels in de natuurtuin

In dit artikel beschrijft Ger Londo een aantal waarnemingen met vogels in zijn natuurtuin. Iedereen die een natuurtuin bij zijn huis heeft of in een natuurtuin werkt zal zijn ervaringen herkennen en met veel andere waarnemingen kunnen aanvullen. Veel mensen leggen zelfs speciaal vanwege de vogels een natuurtuin aan. We ontvangen regelmatig telefoontjes met de vraag wat men het best kan doen of laten om (bepaalde) vogels in de tuin te kunnen verwachten.

We denken er over na om in een van de volgende nummers van Oase extra veel aandacht aan dit onderwerp te besteden.

Stuur ons s.v.p. uw bijzondere waarnemingen en ervaringen met vogels in uw tuin

of wat u deed om vogels te verleiden naar uw tuin te komen.

We zijn heel benieuwd!

Merels en milieudynamiek

Merels brengen door hun manier van voedsel zoeken een bepaalde dynamiek in de tuin. Onder struikgewas worden afgevallen bladeren opzij gegooid op zoek naar voedsel. Zowel daar als in het grasland vangen ze veel regenwormen alsook andere bodemdieren, o.a. emelten (larven van langpootmuggen) en engerlingen (larven van meikevers en verwante soorten). Bij het verschalken daarvan pikken ze nogal eens diepe gaten in grasland of gazon.

In de broedtijd kunnen merels een nog sterkere invloed op de vegetatie uitoefenen door niet alleen mos en ander plantaardig materiaal voor hun nest te verzamelen, maar ook de grond daaronder, vooral als die wat lemig en vochtig is. In mijn moerasje met een gradiënt van een hoogveenachtige begroeiing naar kalkmoeras ontstonden

zo in diverse jaren vrij diepe gaten waardoor o.a. knollen van rietorchis bloot kwamen te liggen. Wanneer mij dat te ver gaat – het moerasmilieu is maar klein en gemakkelijk verstoord – leg ik er tijdelijk een fijnmazig net overheen.

Behalve in het moerasje kunnen merels ook in het droge schraalland desastreus te werk gaan, vooral in jonge milieus die nog schaars begroeid zijn. Op zoek naar voedsel worden gehele pollen uitgerukt en opzij geworpen, hoewel de kans op het vinden van vette regenwormen op de voedselarme grond zeer gering is! Zodra er een gesloten zode ontstaan is, doet dit verschijnsel zich niet meer voor.

Bovenvermeld verschijnsel is typisch voor situaties met (zeer) kleine oppervlakten van een voedselarm milieu in een voedselrijke omgeving. Die kleine voedselarme 'eilandjes' ondervinden

dan de invloeden vanuit de voedselrijkere en dynamischer omgeving. Een natuurlijk hoogveen of schraalland is weinig dynamisch en vogelarm.

Merels komen daar niet voor (tenzij het schraalland aan bos of struikgewas grenst).

In de voormalige Proeftuin Broekhuizen te Leersum van mijn instituut konden merels alsook fazanten en kauwtjes plaatselijk de moslaag in schraallandjes over behoorlijke oppervlakten lospikken, vooral waar de mossoorten grijs kronkelsteeltje of gewoon gaffeltandmos domineerden. Dat zien we ook wel in de natuur, o.a. op de Veluwe en in de duinen. Daar zijn het vaak kauwtjes, kraaien en spreeuwen die dat doen. □

Ger Londo is ecoloog / vegetatiekundige en de auteur van twee standaardwerken op het gebied van natuurtuinen: "Natuurtuinen en -parken" en "Tuin vol wilde planten". In zijn eigen natuurtuin houdt hij al vanaf 1966 zeer nauwgezet de ontwikkeling van de verschillende plantensoorten bij en ziet daarbij, zoals uit dit artikel blijkt, ook de vogels niet over het hoofd.

Zijn adres:

Proeftuin 13, 3925 BJ Scherpenzeel

Tekeningen: Karim Muhjedin